

SPIS TREŚCI

O serii	5
Dydaktyczne walory publikacji	7
Wstęp	9
TEMAT I. CZYM JEST ETYKA?	11
1. To, co etyczne, i to, co moralne	12
1.1. Znaczenie pojęć „etyczny” i „moralny”	12
1.2. Tylko to, co wolne, może być etyczne.	13
2. Moralna powinność a dobro	17
2.1. Powinność	17
2.2. To, co „dobre”, i to, co „lepsze”.	20
2.3. Związek „powinności” i „dobra”	21
Ćwiczenia	23
TEMAT II. ETYKA JAKO FILOZOFIA	25
1. Filozoficzno-naukowy charakter etyki	26
1.1. Etyka jako nauka	26
1.2. Doświadczenie stosowania etyki	27
2. Punkt wyjścia i metoda etyki	29
2.1. Punkt wyjścia	29
2.2. Metoda	32
3. Relatywizm etyczny	34
3.1. Kulturowy i historyczny relatywizm etyczny	36
3.2. Indywidualny relatywizm etyczny	38
3.3. Antropologiczny relatywizm etyczny	40
Ćwiczenia	42

204	TEMAT III. ETYKA A INNE ŹRÓDŁA POZNANIA	45
	1. Etyka a nauki eksperymentalne	46
	1.1. Odmienne dane, metody i zasady poszczególnych nauk	46
	1.2. Próby redukcji etyki	47
	2. Etyka a pozostałe gałęzie filozofii	49
	2.1. Związek z naukami zajmującymi się człowiekiem.	49
	2.2. Równowaga pomiędzy tym, co wspólne z filozofią a tym, co właściwe etyce	50
	3. Etyka a teologia moralna	51
	3.1. Wzajemne uzupełnianie się i wzajemna przystawalność obu nauk	51
	3.2. Problematyka etyki chrześcijańskiej	52
	Ćwiczenia	53
	TEMAT IV. CZYNY LUDZKIE	56
	1. Ludzka wolność	57
	1.1. Wolność wewnętrzna i wolność zewnętrzna	57
	1.2. Granice wolności i nowe wymiary wolności	58
	2. Udział świadomości, dobrowolności i uczuciowości w działaniach człowieka	61
	2.1. Świadomość	61
	2.2. Dobrowolność	63
	2.3. Uczuciowość	65
	Ćwiczenia	69
	TEMAT V. MORALNOŚĆ A SZCZĘŚCIE	72
	1. Dążenie do szczęścia	73
	1.1. O dążeniu lub pragnieniu ogólnym, czyli o szczęściu jako celu ostatecznym	73
	1.2. Subiektywny i obiektywny charakter szczęścia	75
	2. Treść szczęścia	76
	2.1. Wybór celu ostatecznego	76
	2.2. Rozumne życie	78

3. Cechy szczęścia w życiu człowieka	80
3.1. Szczęście ogólne	80
3.2. Szczęście osobiste.	81
3.3. Granice szczęścia	82

Ćwiczenia	84
----------------------------	----

TEMAT VI. ŻYCIE MORALNE – TEORIA I PRAKTYKA. 87

1. Życie spełnione – rozumne	88
1.1. Adekwatność uczynków teoretycznych	88
1.2. Adekwatność uczynków praktycznych	89
1.3. Wobec celów najistotniejszych	92
2. Życie moralne: dobre i godziwe	93
2.1. Moralne znaczenie dobra i godności	94
2.2. Natura ludzka jako kryterium moralne	96
2.3. Relacja tego, co dobre do tego, co słuszne	96
3. Moralne zło	99
3.1. Natura a rodzaje zła	99
3.2. Uwagi dotyczące zła moralnego	101

Ćwiczenia	104
----------------------------	-----

TEMAT VII. CNOTY 108

1. Natura i pochodzenie cnót	109
2. Zalety cnót	111

Ćwiczenia	115
----------------------------	-----

TEMAT VIII. CNOTY MORALNE 118

1. Cnoty intelektualne a cnoty moralne	119
1.1. Rodzaje cnót intelektualnych	119
1.2. Cnoty moralne – zarys ogólny	120
2. Wzrastanie w cnotach	123
2.1. Pozornie błędne koło	123
2.2. Warunki umożliwiające wzrastanie w cnotach	124
2.3. Naturalne warunki umożliwiające wzrastanie w cnotach	126

3. Cnota moralna jako „złoty środek”	.127
3.1. Zasady „złotego środka” nie da się zastosować do wszystkich uczynków	.128
3.2. „Złoty środek” nie zawsze leży dokładnie pośrodku	.129
3.3. Zdrowy osąd człowieka roztropnego potrafi rozpoznać „złoty środek”	.129
3.4. „Złoty środek” nie jest synonimem przeciętności	.131
3.5. „Złoty środek” nie jest synonimem tłumienia uczuć	.131
Ćwiczenia	.132

TEMAT IX. KATEGORIE CNÓT I WAD 136

1. Różnorodność cnót	.137
2. Cnoty o podstawowym znaczeniu dla życia moralnego	.138
2.1. Cnoty podstawowe lub predyspozycyjne	.139
2.2. Cnoty kardynalne lub regulatywne	.142
2.3. Związek pomiędzy cnotami podstawowymi i cnotami kardynalnymi	.145
3. Wady główne	.146
3.1. Wady wynikające z pożądlivosti	.147
3.2. Wady wynikające z pychy	.148

Ćwiczenia 150

TEMAT X. MORALNOŚĆ A PRAWO 152

1. Słuszność lub jej brak	.153
1.1. Słuszność lub jej brak, wyrażone w sposób normatywny, tj. za pomocą praw moralnych	.153
1.2. Szczególny charakter praw moralnych	.155
1.3. W jaki sposób naturalne prawo moralne różni się od pozostałych rodzajów prawa?	.156
2. Znajomość praw moralnych	.158
2.1. Prawo a poznanie	.158
2.2. Prawo a pragnienie	.159
2.3. Prawo a odczuwanie	.160
2.4. Wnioski	.161

3. Prawa moralne	.163
3.1. Najwyższe prawa	.164
3.2. Prawa a poszczególne rodzaje uczynków	.164
3.3. Charakter roztropnościowy i charakter osobowy prawa moralnego	.167

Ćwiczenia	.169
----------------------------	------

TEMAT XI. SUMIENIE JAKO OSOBISTY PRZEWODNIK 173

1. Sumienie moralne człowieka	.174
1.1. Czym jest sumienie moralne?	.174
1.2. Godność sumienia moralnego	.175
2. Sumienie moralne jako kryterium postępowania	.176
2.1. Autorytet i wiarygodność sumienia moralnego	.176
2.2. Weryfikacja sumienia moralnego. Wypaczenia sumienia moralnego a konieczność jego kształtowania	.180

Ćwiczenia	.186
----------------------------	------

TEMAT XII. OCENA MORALNA UCZYNKÓW 188

1. Kryterium ogólne i związane z nim trudności	.189
1.1. Jedność dążenia i jego przedmiot	.189
1.2. Jedność dążenia do zamierzonego celu oraz zastosowane środki	.191
1.3. Jedność dążenia ogólnego i dążenia szczegółowego	.191
2. Wnioski praktyczne	.193
2.1. Dobre zamiary nie stanowią wystarczającego kryterium	.193
2.2. Cel nie uświęca stosowania środków moralnie złych	.194
2.3. Spójność pomiędzy dążeniem ogólnym i dążeniem konkretnym	.195
2.4. Ostateczne skutki: kryterium praktyczne a zakazy moralne	.196

Ćwiczenia	.198
----------------------------	------

BIBLIOGRAFIA	.201
-------------------------------	------